

РОЗДІЛ 3.

УДК 373.5.042-044.227:001

DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2\(31\)-72-81](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2(31)-72-81)

Осадчий Іван,

м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-4910-130X>

Яременко Лілія,

м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-7477-519X>**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ЗАПИТІВ УЧНІВ ТА ЇХНІХ БАТЬКІВ, ЩО ЗОРІЄНТОВАНІ НА ЗДОБУТТЯ СЕРЕДНЬОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ**

Анотація.

У статті розкрито особливості персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків щодо освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування. На основі результатів анкетування обдарованих учнів та їхніх батьків виявлено сукупність властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування (у переліку всього 30 позицій) як очікувань і бажаних норм (чинних правил) щодо освітнього середовища, освітнього процесу та внутрішньої системи забезпечення якості освіти в науковому ліцеї. До комплексу ключових властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування було зараховано ті очікування та бажані норми (чинні правила), які підтримало 75 % і більше респондентів.

Наявність сукупності виявлених властивостей в освітній послугі для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування, яку надає науковий ліцей, запропоновано розглядати як обов'язкову умову забезпечення якості освіти, тобто її здатності задовольняти особисті освітні потреби здобувачів освіти та держави.

Рекомендовано науковим ліцеєм виявлену сукупність основних властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування відобразити в статуті закладу освіти, а також в інших його внутрішніх документах, зокрема в положеннях про освітній процес, дослідницьку діяльність, оцінювання результатів навчання та дослідницької діяльності, внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі освіти тощо; режимах роботи; розкладах навчальних занять.

Обґрунтовано необхідність укладання між науковим ліцеєм і учнем та його батьками персональної угоди або меморандуму (для спільноти учнів, які навчаються в одному класі, та їхніх батьків за відсутності персональних угод) про партнерство під час здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування, здійснювати аналіз їх виконання та проводити актуалізацію цих документів до початку кожного навчального року.

Ключові слова: спеціалізована освіта наукового спрямування; персональний освітній запит; освітня послуга; освітнє середовище; освітній процес; внутрішня система забезпечення якості освіти.

Зміна в законодавстві статусу учнів із тих, хто одержує освіту, на здобувачів освіти, які її здобувають в автономному закладі освіти під час освітнього процесу в умовах спеціально сформованого освітнього середовища, акцентує на потребах, активності та відповідальності учнів за кінцеві результати навчання, а також на місії й діях закладу освіти щодо забезпечення права особи на якісну освіту. Таке право може забезпечуватися як надання якісної освітньої послуги для задоволення персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків, а також держави.

На нинішньому етапі реформування загальної середньої освіти закономірно актуалізувалися проблеми, що пов'язані зі змінами в старшій школі, зокрема з розробленням організаційно-педагогічних засад освітньої діяльності закладів освіти, які забезпечують здобуття учнями се-

редньої освіти академічного спрямування та спеціалізованої освіти наукового спрямування. Обидва спрямування передбачають поглиблене вивчення окремих предметів, а тому є очевидним, що успішно опанувати освітню програму академічного або наукового ліцею можуть лише ті учні, які мають ознаки загальної (інтелектуальної) обдарованості. Нині такі діти навчаються як в академічних, так і в наукових ліцеях. Але після того, як до 2027 р. буде завершено створення нормативно-методичного забезпечення профільної середньої освіти, такі діти будуть навчатися в різних закладах освіти. Тому вже зараз необхідно розпочати дослідження персональних освітніх запитів цієї групи учнів та їхніх батьків щодо можливого здобуття дітьми спеціалізованої освіти наукового спрямування, системоутворювальною особливістю якої є інтеграція навчальної та наукової складових освіти.

Що стосується організації діяльності закладів освіти, які надають освітню послугу для здобуття середньої спеціалізованої освіти наукового спрямування, то на сьогодні вже виконано важливу роботу, зокрема затверджено Положення про науковий ліцей [10] та Стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування [13], що окреслило освітній запит держави щодо цього виду спеціалізованої освіти.

Натомість доводиться констатувати, що питання одержання і задоволення закладом освіти персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків, під якими розуміємо сукупність очікувань і бажаних норм (чинних правил) щодо освітньої послуги для здобуття певного виду освіти, яку отримує замовник освітньої послуги від закладу освіти, у цьому випадку – наукового ліцею, залишаються недослідженими та неврегульованими.

Така ситуація є контрпродуктивною, якщо взяти до уваги те, що одночасно з визначенням у чинному законодавстві освіти як освітньої послуги [3] (беремо до уваги, що будь-яка послуга надається для задоволення особистої потреби споживача послуги та на його індивідуальне замовлення), існує усталена практика, за якої заклади освіти навіть не намагаються офіційно отримати від учнів та їхніх батьків персональні освітні запити на освітню послугу і забезпечити їх задоволення, а навпаки – стараються «відібрати» для себе учнів, які погоджуються на всі наявні умови і будуть отримувати вже «готову», а не створену з урахуванням їхніх освітніх запитів, освітню послугу. За такого підходу, надзвичайно складно, а то й зовсім неможливо забезпечити на практиці постійну суб'єктність учнів під час здобуття ними освіти й активну участь батьків у цьому процесі та ще й у формі широкого партнерства, що є засадничим для компетентнісного підходу в навчанні.

Тому проблема організації роботи закладів освіти з персональними освітніми запитами учнів та їхніх батьків, що обов'язково передбачає в майбутньому розроблення і надання персоналізованих освітніх послуг з урахуванням освітніх запитів і постійне її поліпшення задля задоволення освітніх потреб замовників освітньої послуги, є актуальною й дуже важливою в контексті забезпечення конституційного права особи на якісну освіту.

Цілком очевидним є також і те, що окреслена проблема має декілька організаційних рівнів розв'язання, яке логічно розпочати з дослідження сукупності властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування, яку бажають здобути учні та їхні батьки від закладу освіти.

Питання організації спеціалізованої освіти наукового спрямування вже стали предметом наукових досліджень. Так, В. Кремень, О. Топузов, О. Ляшенко, Ю. Мальований і Т. Засекіна запропонували концептуальні засади профільної середньої освіти для нової української школи [5]; І. Волощук і В. Мадзігон розробили концепцію середньої спеціалізованої освіти наукового спрямування [1]. Вітчизняні вчені І. Волощук, В. Киричук, В. Мадзігон, В. Мелешко, Я. Рудник, О. Шуленок та Л. Яременко надали методичні рекомендації щодо дидактико-методичних засад організації навчального процесу в закладах освіти для інтелектуально обдарованих учнів [2]. Зокрема Н. Поліхун, К. Постова, І. Сліпухіна та Л. Горбань розкрили особливості розроблення та реалізації освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спрямування [12]. Дослідники І. Волощук, М. Євтух і М. Носко здійснили масштабну аналітичну розвідку результатів закордонних

досліджень психології і педагогіки креативного розвитку обдарованої особистості [11]. Учені М. Гальченко, І. Волощук, В. Мадзігон і Я. Рудник дослідили класичні концепції суті інтелекту і обдарованості та запропонували концепцію інтелекту як апарату розумної поведінки [7]. Водночас Н. Лавриченко дослідила теоретичні і прикладні проблеми психологічного та педагогічного сприяння розвитку обдарованих дітей і розкрила роль сім'ї, освітніх інституцій, соціального й культурного середовища в розвитку обдарованої особистості [6].

Структуру освітньої послуги як єдності освітнього середовища, освітнього процесу і внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі освіти та організаційну технологію забезпечення якості освіти «педагогіка якості освіти» було розроблено І. Осадчим [8].

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити персональні освітні запити учнів та їхніх батьків і виявити основні властивості освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування, які відповідають очікуванням замовників освітньої послуги.

Після врахування того, що спеціалізовану освіту наукового спрямування визначено як «вид спеціалізованої освіти, що базується на дослідно-орієнтованому навчанні, спрямований на поглиблене вивчення профільних предметів та набуття компетентностей, необхідних для подальшої дослідно-експериментальної, конструкторської, винахідницької діяльності» (ст. 21 Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145 VIII [3]). Вона передбачає «здобуття учнями освіти відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти та стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування» [13], а отже, цілком обґрунтовано можемо вважати, що учні наукового ліцею – це обдаровані діти.

З урахуванням зазначеного та з огляду на психолого-педагогічні особливості обдарованої дитини [6; 7; 11] в цьому дослідженні для відбору обдарованих учнів до складу експериментальної групи було використано феноменологічну модель обдарованості дитини як суб'єкта здобуття освіти, яка має назву «Модель 3(І)ОУ:4С+/2В» (Модель загальної (інтелектуальної) обдарованості учнів: чотири ознаки обдарованості не нижчого за середній рівень / дві з яких високого рівня) [9]. Відповідно до цієї моделі обдарована дитина має:

- інтелектуальну обдарованість (визначається лабораторно за допомогою стандартизованих тестів);
- творчу обдарованість/креативність (визначається лабораторно з використанням стандартизованих тестів або за результатами педагогічних спостережень);
- конкретні результати в навчально-дослідницькій, дослідницько-експериментальній, науковій, конструкторській, винахідницькій, пошуковій діяльності (підтверджується високими результатами навчання та/або відповідного виду діяльності) та/або є академічно успішною;
- мотивацію до навчання та/або дослідницької діяльності (підтверджується лабораторно, наприклад, з використанням мотиваційних листів, стандартизованих тестів тощо, або результатами педагогічних спостережень).

У цьому дослідженні до категорії обдарованих дітей, які готові, тобто вже мають бажання або позитивно ставляться до можливості навчатися в науковому ліцеї і можуть успішно освоїти його освітню програму, було зараховано учнів, у яких усі вказані вище чотири ознаки обдарованості мали не нижчий за середній рівень, а будь-які дві з них – високий рівень.

Дослідженням було охоплено 161 учня 9–10 класів Хотівського академічного ліцею імені Левка Лук'яненка Феодосіївської сільської ради Обухівського району Київської області. Після аналізу результатів дослідження рівня інтелектуальної обдарованості учнів, їхньої академічної успішності, креативності й умотивованості до навчання та/або дослідницької діяльності було сформовано експериментальну групу в кількості 21 учня з вказаними ознаками обдарованості та експериментальну групу батьків (16 осіб), які виявили бажання долучитися до цього дослідження.

Учням та їхнім батькам було запропоновано взяти участь в анкетуванні та обрати одну з чотирьох наявних в анкеті відповідей («Тільки так», «Імовірно так, ніж ні», «Імовірно ні, ніж так», «Тільки ні») на 40 (для батьків – 45) запитань, які описують ставлення респондентів до конкретних властивостей освітнього середовища, освітнього процесу та внутрішньої систе-

ми забезпечення якості освіти в науковому ліцеї. Зміст запитань було сформовано на основі положень законодавства про освіту [3; 4; 10; 13], зокрема тих, що стосуються здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування та загальної середньої освіти загалом, концепції середньої спеціалізованої освіти наукового спрямування [1], компетентісно-знанневої парадигми освіти та освітньої організаційної технології «педагогіка якості освіти» [8]. Відповіді «Тільки так» і «Імовірно так, ніж ні» вважалися позитивними, а «Імовірно ні, ніж так» і «Тільки ні» – негативними. Опитування проводилось анонімно з використанням анкет у паперовому вигляді.

Після проведення аналізу результати анкетування представлено у вигляді окремих таблиць (табл. 1–3) з виявленими головними властивостями освітнього середовища, освітнього процесу і внутрішньої системи забезпечення якості освіти в науковому ліцеї із зазначенням розподілу рівня ставлення респондентів до цих властивостей. До комплексу головних властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування були включені лише ті очікування і бажані норми (чинні правила) з персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків, які отримали значну підтримку – позитивне ставлення до них продемонстрували 75 % і більше респондентів.

Вважаємо, що обраний варіант представлення персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків є найбільш продуктивним і зручним у використанні керівниками і педагогами закладу освіти для розроблення і надання освітньої послуги, а також забезпечення її якості.

Таблиця 1

**Основні властивості освітнього середовища наукового ліцею
(на основі персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків)**

№	Очікування/бажана норма (чинне правило)	Ставлення			
		«Тільки так»	«Тільки так» та «Імовірно так, ніж ні»	«Тільки ні» та «Імовірно ні, ніж так»	«Тільки ні»
1	Учні самостійно визначають зміст навчання в ліцеї – обирають факультативи й спеціалізовані курси, навчальні та дослідницькі проекти, гуртки й секції тощо	52,4 % / 12,5 %	95,3 % / 93,7 %	4,7 % / 6,3 %	0,0 % / 0,0 %
2	Учні самостійно обирають рівень складності навчальних предметів і кількість навчальних годин на тиждень для їх вивчення	42,9 % / 0,0 %	90,5 % / 87,5 %	9,5 % / 12,5 %	0,0 % / 0,0 %
3	Освітня програма ліцею передбачає опанування іноземною (наприклад, англійською) мовою на досить високому рівні	71,4 % / 75,0 %	85,7 % / 100 %	14,3 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
4	Під час вивчення профільних навчальних предметів учні постійно здійснюють дослідницьку діяльність	19,0 % / 25,0 %	90,5 % / 87,5 %	9,5 % / 12,5 %	0,0 % / 0,0 %
5	У ліцеї добре облаштовані навчальні кабінети і лабораторії, наявне сучасне обладнання для проведення досліджень самими учнями	66,7 % / 87,7 %	95,2 % / 100 %	4,8 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
6	У приміщеннях ліцею безпечно і комфортно, а дизайн інтер'єру є естетично довершеним	47,6 % / 42,9 %	95,2 % / 100 %	4,8 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
7	Ліцей має тісні партнерські відносини з університетами, науковими центрами, сучасними підприємствами, бібліотеками, архівами тощо	38,1 % / 42,9 %	81,0 % / 87,5 %	19,0 % / 12,5 %	0,0 % / 0,0 %
8	Педагогічні працівники ліцею мають високий рівень кваліфікації	85,7 % / 87,5 %	95,2 % / 100 %	4,8 % / 0,0 %	4,8 % / 0,0 %
9	У ліцеї створена атмосфера, за якої всі учні націлені на успіх (у різних сферах), а їхні здобутки ніколи не ігноруються, а навпаки – завжди публічно презентуються, відзначаються та пропагуються	61,9 % / 68,8 %	90,5 % / 31,2 %	9,5 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
10	У ліцеї завжди дотримуються принципів демократії, поважають права людини і громадянина демократичної держави, з розумінням ставляться до потреб, інтересів та життєвого досвіду учнів	76,2 % / 68,8 %	95,2 % / 100,0 %	4,8 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %

Таблиця 2

**Основні властивості освітнього процесу в науковому ліцеї
(на основі персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків)**

№	Очікування/бажана норма (чинне правило)	Ставлення			
		«Тільки так»	«Тільки так» та «Імовірніше так, ніж ні»	«Тільки ні» та «Імовірніше ні, ніж так»	«Тільки ні»
1	Окрім опанування законодавчо визначеного обсягу знань і вмінь, учні постійно досліджують актуальні практичні проблеми й здобувають при цьому нові знання і дослідницькі компетентності	57,1 % / 50,0 %	90,5 % / 100 %	9,5 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
2	Пріоритетом у навчанні є здобуття фундаментальних академічних (теоретичних) знань	19,0 % / 0,0 %	71,4 % / 68,8 %	28,6 % / 12,5 %	0,0 % / 0,0 %
3	Значне місце в навчанні відводиться індивідуальній навчальній та дослідницькій діяльності за наявності можливості постійно отримувати консультації й допомогу від педагогів закладу освіти	57,1 % / 43,8 %	76,2 % / 56,2 %	23,8 % / 0,0 %	9,5 % / 0,0 %
4	Впроваджено індивідуальні графіки й темп виконання навчальних і дослідницьких завдань (особливо, якщо це вимагає багато часу й зусиль)	42,9 % / 25,0 %	76,2 % / 81,2 %	23,8 % / 18,8 %	9,5 % / 0,0 %
5	Під час освітнього процесу забезпечується вільний доступ до швидкісного інтернету, якщо інше не передбачено (наприклад, наявна заборона на користування інтернетом під час контрольних робіт або деяких видів самостійних робіт тощо) положенням про освітній процес у закладі освіти	57,1 % / 50,0 %	90,5 % / 93,7 %	9,5 % / 6,3 %	0,0 % / 0,0 %
6	Частина освітнього процесу відбувається за межами ліцею, зокрема в університеті, науковому центрі, сучасному підприємстві, бібліотеці, архіві тощо	66,7 % / 31,3 %	95,2 % / 75,0 %	4,8 % / 25,0 %	0,0 % / 0,0 %
7	Учні мають можливість постійно спілкуватися та отримувати консультації не тільки від педагогів ліцею, а й від науковців закладів вищої освіти та наукових центрів, фахівців різних сфер суспільного виробництва, посадових осіб, громадських діячів тощо	66,7 % / 43,8 %	95,2 % / 100,0 %	4,8 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
8	Освітній процес у ліцеї відбувається на засадах активної участі та широкого партнерства.	66,7 % / 81,3 %	90,5 % / 93,7 %	9,5 % / 6,3 %	4,8 % / 6,3 %
9	Учні виконують нестандартні навчальні завдання, для розв'язання яких недостатньо діяти за зразком, а необхідно здійснювати додатковий пошук, проявляти креативність та розробляти власний шлях/спосіб	57,1 % / 25,0 %	90,5 % / 87,5 %	9,5 % / 12,5 %	4,8 % / 0,0 %
10	Учні вчаться самостійно шукати розв'язки навчальних завдань, – проводять для цього відповідні дослідження, здійснюють пошук інформації в мережі Інтернет, «нешкільних» підручниках і посібниках, оригінальних творах, періодичній пресі тощо	47,6 % / 31,3 %	76,2 % / 87,5 %	23,8 % / 12,5 %	4,8 % / 0,0 %

Таблиця 3

**Основні властивості внутрішньої системи забезпечення якості освіти в науковому ліцеї
(на основі персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків)**

№	Очікування/бажана норма (чинне правило)	Ставлення			
		«Тільки так»	«Тільки так» та «Імовірніше так, ніж ні»	«Тільки ні» та «Імовірніше ні, ніж так»	«Тільки ні»
1	У ліцеї знають освітні потреби учнів, ставляться до них із розумінням і намагаються їх повністю задовольнити	71,4 % / 37,5 %	100 % / 87,5 %	0,0 % / 12,5 %	0,0 % / 0,0 %
2	Між ліцеєм, учнем і його батьками укладається угода про партнерство щодо змісту освіти, способів, засобів, умов і порядку навчання, зобов'язань та відповідальності сторін тощо	38,1 % / 25,0 %	81,0 % / 75,0 %	19,0 % / 25,0 %	4,8 % / 0,0 %
3	Учні ліцею беруть участь в оцінюванні різних сторін діяльності ліцею й мають можливість вносити пропозиції щодо їх поліпшення та беруть у цьому безпосередню участь	81,0 % / 25,0 %	100,0 % / 81,2 %	0,0 % / 18,8 %	0,0 % / 0,0 %
4	Ліцей сприяє учням в отриманні додаткових послуг у сфері освіти, культури, спорту тощо за межами закладу освіти	61,9 % / 31,3 %	81,0 % / 100 %	19,0 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
5	У ліцеї учням надається психологічна та соціальна підтримка	76,2 % / 62,5 %	100 % / 100 %	0,0 % / 0,0 %	0,0 % / 0,0 %
6	У ліцеї функціонує система надання батькам інформації про хід та результати навчання учнів	- / 43,8 %	- / 100 %	- / 0,0 %	- / 0,0 %
7	У ліцеї організоване постійне спілкування між батьками учнів та адміністрацією ліцею	- / 25,0 %	- / 75,0 %	- / 0,0 %	- / 0,0 %
8	У ліцеї організоване медичне обслуговування учнів	- / 43,8 %	- / 87,5 %	- / 12,5 %	- / 0,0 %
9	У ліцеї організоване харчування учнів	- / 31,3 %	- / 87,5 %	- / 12,5 %	- / 0,0 %
10	У ліцеї існує і постійно поліпшується механізм визначення рівня задоволеності персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків	- / 56,3 %	- / 93,7 %	- / 6,3 %	- / 0,0 %

Потребує уваги та вжиття організаційно-педагогічних заходів і дій ставлення учнів та їхніх батьків до окремих властивостей освітньої послуги, які не були підтримані більшістю (75% і більше) респондентів, але без яких закладу освіти неможливо організувати ефективний і результативний освітній процес, а учням досягти справжнього успіху в здобутті освіти. Так, ідею особистої участі учнів у наукових конференціях, семінарах і виставках як обов'язкового складника освітнього процесу в науковому ліцеї підтримали 47,6 % учнів (з них варіант «Тільки так» – 23,8 %) та 37,6 % батьків (із них варіант «Тільки так» – 6,3 %); атмосферу «нульової толерантності» до списування й плагіату підтримали 52,4 % учнів (з них варіант «Тільки так» – 23,8 %) та 62,5 % батьків (з них варіант «Тільки так» – 31,3 %); вимогу об'єктивності під час оцінювання результатів навчання підтримали 42,9 % учнів (з них варіант «Тільки так» – 23,8 %) та 62,5 % батьків (з них варіант «Тільки так» – 31,3 %); пропозицію оцінювати компетентності (знання, вміння і цінності) учнів за результатами підсумкового (контрольні та самостійні роботи, проекти тощо), а не поточного оцінювання, підтримали 23,8 % учнів (з них варіант «Тільки так» – 4,8 %) та 6,3 % батьків (з них варіант «Тільки так» – 0 %).

Зазначене є підставою стверджувати, що наявність в освітньої послуги зі здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування сукупності головних властивостей, виявлених завдяки збору й аналізу персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків до наукового ліцею, є необхідною, але недостатньою умовою забезпечення якості освіти. Обов'язкового врахування потребують також очікування суспільства, а також освітні потреби держави, яка зобов'язана дуже швидко, ґрунтовно та з урахуванням нинішньої ситуації (наявність гострої

потреби у зміцненні обороноздатності країни, відродженні її науково-технічного потенціалу, розширенні сфер застосування науки й розвитку конкретних наукоємних галузей, здійсненні ефективного громадянського виховання тощо) й наукових прогнозів на майбутнє сформулювати конкретні цілі (очікувані результати) та актуальні вимоги до освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування, забезпечити комплексне сприяння їх досягненню.

З огляду на викладене, можна дійти таких висновків.

У персональних освітніх запитах учнів та їхніх батьків наявна стійка сукупність (у переліку лише 30 позицій по 10 щодо освітнього середовища, освітнього процесу і внутрішньої системи забезпечення якості освіти в науковому ліцеї) очікувань і бажаних норм (чинних правил) як властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування. Це ідеї інтеграції навчальної та наукової складових освіти, проведення учнями дослідницької діяльності та набуття ними дослідницької компетентності, навчання в умовах відкритого освітнього середовища та освітнього процесу, партнерство в навчанні та дослідницькій діяльності, суб'єктність учнів в навчанні та дослідницькій діяльності, право на персоналізовану освітню послугу, повага до особистості, її потреб, інтересів і життєвого досвіду тощо.

Тому цілком обґрунтовано вважаємо, що наявність в освітній послугі, яку надає учням науковий ліцей, виявленої в процесі дослідження сукупності основних властивостей є обов'язковою умовою забезпечення якості освіти.

Ігнорування закладом освіти необхідності забезпечення виявленої сукупності основних властивостей освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування унеможлиблює будь-який коректний дискурс про якість освіти як послуги та її здатність задовольнити освітню потребу особи.

Виявлені головні властивості освітньої послуги для здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування обов'язково необхідно відобразити в статуті наукового ліцею, а також в інших внутрішніх документах закладу освіти, наприклад, у положеннях про освітній процес, дослідницьку діяльність, оцінювання результатів навчання та дослідницької діяльності, внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі освіти тощо, а також в режимі роботи закладу освіти і його структурних підрозділів (наприклад, бібліотеки, майстерень і лабораторій, спортивного залу, їдальні, медичного пункту тощо) та в розкладах навчальних занять.

Окремі засадничі ідеї, на яких розбудовується сучасна освіта, а саме – об'єктивність оцінювання результатів навчання, оцінювання за кінцевим результатом, «нульова толерантність» до списування та плагіату тощо потребують постійної уваги та спеціального організаційно-педагогічного супроводу, оскільки вони можуть мати підтримку лише незначної частини конкретних учнівської та батьківської спільнот на певних етапах здобуття освіти.

Збір та аналіз персональних освітніх запитів учнів та їхніх батьків має стати усталеною практикою в роботі наукового ліцею та основою перспективного (наприклад, програма розвитку закладу освіти і перспективний план розвитку закладу освіти) й річного планування власної освітньої діяльності задля забезпечення високого рівня якості освіти, зокрема й високих результатів навчання.

Очікування та бажані норми (чинні правила) з персонального освітнього запиту учня та його батьків до наукового ліцею необхідно відобразити в персональних угодах або меморандумі (рекомендовано для спільноти учнів та їхніх батьків одного класу за відсутності персональних угод) про партнерство під час здобуття спеціалізованої освіти наукового спрямування, які є обов'язковими документами, що актуалізуються на початок кожного нового навчального року з урахуванням результатів аналізу їх виконання за попередній навчальний рік (вид документу обирає заклад освіти самостійно з урахуванням пропозицій учнів та їхніх батьків).

Використані літературні джерела

1. Волощук І. С. Концепція середньої спеціалізованої освіти наукового спрямування / І. С. Волощук, В. М. Мадзигон // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. – 2019. – № 1. – С. 43–51.
2. Дидактико-методичні засади організації навчального процесу в закладах освіти для інтелектуально обдарованих учнів / І. С. Волощук, В. О. Киричук, В. М. Мадзигон, В. В. Мелешко, Я. М. Рудик, О. С. Шуленок, Л. А. Яременко. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. – 70 с.
3. Про освіту : Закон України від 05 верес. 2017 р. № 2145 VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463IX. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. Кремень В. Г. Профільна середня освіта: концептуальні засади для нової української школи / В. Г. Кремень, О. М. Топузov, О. І. Ляшенко, Ю. І. Мальований, Т. М. Засекіна // Вісник національної академії педагогічних наук України. – 2023. – № 5 (2). – С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>
6. Лавриченко Н. М. Пізнавати і розвивати обдарованість : монографія / Н. М. Лавриченко. – Київ : Фенікс, 2021. – 352 с.
7. Обдарованість як атрибут розумної поведінки / М. С. Гальченко, І. С. Волощук, В. М. Мадзигон, Я. М. Рудик. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. – 248 с.
8. Осадчий І. Г. Педагогіка якості освіти: бери й роби. Посібник із менеджменту якості для керівників закладів загальної середньої освіти. – Київ : «Видавнича група «Шкільний світ». 2021 – 272 с.
9. Осадчий І. Г. Про деякі аспекти персональних освітніх запитів інтелектуально обдарованих учнів та їхніх батьків щодо інтеграції навчальної та наукової складових профільної середньої освіти // Обдаровані діти – скарб нації! : матеріали IV Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 5–8 лип. 2023 р.). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. – С. 402–409.
10. Про затвердження Положення про науковий ліцей: Постанова Кабінету міністрів України від 22 трав. 2019 р. No 438. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2019-п?lang=en#Text>.
11. Психологія і педагогіка креативного розвитку обдарованої особистості : монографія за результатами зарубіж. дослідж. / М. Б. Євтух, М. О. Носко, І. С. Волощук. – Чернігів : Десна Поліграф, 2017. – 598 с.
12. Розроблення та реалізація освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спрямування : метод. рек. / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, І. А. Сліпухіна, Л. В. Горбань. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. – 68 с.
13. Стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування : наказ МОН України від 16 жовт. 2019 р. No 1303. – URL: <file:///C:/Users/HP/Downloads/5da715586c832179987461-1.pdf>.

References

1. Voloshchuk, I. S., & Madzhigon, V. M. (2019). Kontseptsiiia serednoi spetsializovanoi osvity naukovooho spriamuvannia [The concept of secondary specialized education of scientific orientation]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektivy – Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives. 1*. P. 43–51. [in Ukrainian].
2. Voloshchuk, I. S., Kyrychuk, V. O., Madzihon, V. M., Meleshko, V. V., Rudyk, Y. M., Shulenko, O. S., & Yaremenko, L. A. (2021). *Dydaktyko-metodychni zasady orhanizatsii navchalnoho protsesu v zakladakh osvity dlia intelektualno obdarovanykh uchniv [Didactic and methodological principles of the organization of the educational process in educational institutions for intellectually gifted students]*. Kyiv, 70 p. [in Ukrainian].
3. *Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05 veres. 2017 r. № 2145 VIII [On Education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145 VIII]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. [in Ukrainian].
4. *Pro povnu zahalnu seredniu osvitu : Zakon Ukrainy vid 16 sich. 2020 r. № 463IX [On Complete General Secondary Education: Law of Ukraine dated January 16, 2020 No. 463IX]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. Kremen, V. H., Topuzov, O. M., Lyashenko, O. I., Malyovany, Yu. I., & Zasekina, T. M. (2023). *Profilna serednia osvita: kontseptualni zasady dlia novoї ukrainiskoi shkoly [Professional secondary education: concep-*

tual basis for the new ukrainian school]. *Visnyk natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. 5(2), P. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>. [in Ukrainian].

6. Lavrychenko, N. M. (2021). *Piznavaty i rozvyvaty obdarovanist [Recognizing and developing giftedness]*. Kyiv, 352 p. [in Ukrainian].

7. Halchenko, M. S., Voloshchuk, I. S., Madzihon, V. M., & Rudyk, Y. M. (2021). *Obdarovanist yak atrybut rozumnoi povedinky [Giftedness as an attribute of intelligent behavior]*. Kyiv, 248 p. [in Ukrainian].

8. Osadchyi, I. H. (2021). *Pedahohika yakosti osvity: bery y roby [Pedagogy of the quality of education: take and do]*. Kyiv, 272 p. [in Ukrainian].

9. Osadchyi, I. H. (2023). Pro deiaki aspekty personalnykh osvitnikh zapytiv intelektualno obdarovanykh uchniv ta yikhnikh batkiv shchodo intehratsii navchalnoi ta naukovoї skladovykh profilnoi serednoi osvity [About some aspects of personal educational requests of intellectually gifted students and their parents regarding the integration of educational and scientific components of specialized secondary education] *Obdarovani dity – skarb natsii! – Gifted children are a treasure of the nation! (International Scientific and Practical Online Conference (Kyiv, July 5–8, 2023))*. Kyiv, P. 402–409. [in Ukrainian].

10. *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro naukovyi litsei: Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 22 trav. 2019 r. No 438 [On the approval of the Regulations on the scientific lyceum: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 22, 2019 No. 438]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2019-п?lang=en#Text>. [in Ukrainian].

11. Yevtukh, M. B., Nosko, M. O., & Voloshchuk, I. S. (2017). *Psykhohohiia i pedahohika kreatyvnoho rozvytku obdarovanoi osobystosti [Psychology and pedagogy of creative development of gifted personality]*. Chernihiv, 598 p. [in Ukrainian].

12. Polihun, N. I., Postova, K. G., Slipukhina, I. A., & Horban, L. V. (2021). *Rozroblennia ta realizatsiia osvitnikh prohram spetsializovanoi osvity naukovoho spriamuvannia [Development and implementation of educational programs of specialized scientific education]*. Kyiv, 68 p. [in Ukrainian].

13. *Standart spetsializovanoi osvity naukovoho spriamuvannia : nakaz MON Ukrainy vid 16 zhovt. 2019 r. No 1303 [Standard of specialized education in the scientific direction: order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine dated October 16, 2019 No. 1303]*. Retrieved from: <file:///C:/Users/HP/Downloads/5da715586c832179987461-1.pdf>. [in Ukrainian].

Osadchyi Ivan, Yaremenko Liliia

PECULIARITIES OF STUDENT’S PERSONAL EDUCATIONAL REQUESTS OF AND THEIR PARENTS FOCUSED ON OBTAINING SECONDARY SPECIALIZED EDUCATION IN SCIENCE

Summary.

The article reveals the peculiarities of student’s personal educational requests and their parents regarding the educational service of specialized education in science. Based on the results of a survey of gifted students and their parents, a set of properties of the educational service for obtaining specialized education in science (in the list of 30 items) as expectations and desired norms (current rules) regarding the educational environment, educational process and internal system of quality assurance in a scientific lyceum is identified. The set of basic properties of the educational service for obtaining specialized education in science included those expectations and desired norms (current rules) that were supported by 75% or more of the respondents.

It is proposed that the educational service for obtaining specialized education in science, provided by a scientific lyceum, should have a set of identified properties as a prerequisite for ensuring the quality of education, i.e., its ability to meet the personal educational needs of students and the state.

It is recommended that scientific lyceums should reflect the identified set of basic properties of the educational service for obtaining specialized education in a scientific field in the charter of the educational institution, as well as in its other internal documents — regulations on the educational process, on research activities, on the evaluation of learning outcomes and research activities, on the internal system of quality assurance in the educational institution, etc. and in the working hours and schedules of classes.

The author substantiates the need to conclude a personal agreement or memorandum (for a community of students studying in the same class and their parents in the absence of personal agreements) between a scientific lyceum and a student and his or her parents on partnership in obtaining specialized education in science, to analyze their implementation and to update these documents before the beginning of each academic year.

Keywords: *specialized education in science; personalized educational request; educational service; educational environment; educational process; internal system of quality assurance of education.*

Стаття надійшла до редколегії 8 вересня 2023 року

УДК 159.923.38

DOI: [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2\(31\)-81-89](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2023-2(31)-81-89)

Мельник Марина,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0001-6581-5129>

Волощук Руслан,
м. Київ, Україна

 <https://orcid.org/0000-0002-6717-0456>

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОБДАРОВАНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація.

У статті висвітлено результати багаторічних досліджень теоретико-методологічного та прикладного характеру проблеми ціннісних орієнтацій особистості. Висвітлено два напрями дослідження цінностей: індивідуально і культурно орієнтованих. Представлено перешкоди розуміння та вивчення цінностей.

Описано напрацювання Г. Мюнстерберга, Е. Шпрагнера, М. Рокича, В. Гувей (напрямо індивідуально орієнтованих цінностей) та П. Хенел, Р. Інглехарта, Дж. Хофстеде, Ш. Шварца (напрямо культурно орієнтованих цінностей) з проблеми ціннісних орієнтацій особистості.

Висвітлено особливості емпіричного вивчення ціннісної системи обдарованих учнів. Перераховано типові особливості системи ціннісних орієнтацій обдарованих учнів у порівнянні з учнівським загалом. Показано, що для обдарованих учнів важливими є такі цінності, як: чесність, толерантність, любов, краса природи та мистецтва, внутрішня гармонія, мудрість, а також інтелектуальні цінності та цінності саморозвитку. Описано вивчення взаємозв'язку цінностей із рівнем інтелектуального розвитку, зі спеціальними здібностями (художніми, музичними, математичними, лінгвістичними). Узагальнено результати дослідження цінностей обдарованих учнів та їх взаємозв'язку з гендером. Перераховано цінності, якими обдарована особистість готова знехтувати задля реалізації важливих для неї цінностей. Показано, що такими цінностями, зокрема, є цінності здоров'я і безпеки, а також матеріально забезпеченого життя.

Ключові слова: обдарованість; обдаровані учні; ціннісні орієнтації; цінності; культурно орієнтовані цінності; індивідуально орієнтовані цінності.

Ціннісні орієнтації є найважливішими компонентами структури особистості. Поряд з іншими соціально-психологічними утвореннями вони виконують функції регуляторів поведінки та проявляються в усіх сферах людської діяльності [4, с. 15]. Цінності особистості тісно пов'язані зі сферами моралі, афективно-мотиваційною, особистісною та когнітивною. Саме на цінностях базується вибір життєвого шляху людини. Вибір освітнього напрямку, професійного